

SINTOIYLIK DINING TA'LIMOTI

Shahrisabz davlat pedagogika instituti 2-kurs talabasi

Xushbaqov Dilshod

Shahrisabz davlat pedagogika instituti 2-kurs talabasi

Otamurodov Doniyor Odilboy o'g'li

Annotatsiya: Mazkur maqola Sintoiylik dini haqida umumiy ma'lumot beradi. Sintoizm – Yaponiyaning milliy dini bo'lib, u tabiiy olam va ajdodlar bilan muqaddas aloqani ta'kidlaydi. Maqolada Sintoizmning asosiy ta'limotlari, ularning tarixiy rivojlanishi va diniy amaliyotlari tahlil qilinadi. Sintoizmdagi xudolar va ruhlar, shu jumladan kami (muqaddas ruhlar), tabiatning muqaddasligi va insonning tabiat bilan uyg'un yashashi kabi tushunchalar keng yoritiladi. Shuningdek, Sintoizmning diniy manbalari, ibodat va marosimlar, shuningdek, uning Yapon jamiyatidagi o'rni va hozirgi davrdagi ahamiyati ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar:Sintoizm, kami, tabiiy olam, Yapon dini, diniy marosimlar, ruhiy aloqalar, muqaddaslik, diniy amaliyotlar, Yapon tarixiy falsafasi.

Sintoizm (yaponcha sinto – xudolar yo'li) – Yaponiyada keng tarqalgan milliy din. XVIII asrda sintoizmni buddizmdan farqlash uchun “Sinto” atamasi qo'llanilgan. U buddizmdan ko'plab marosim va tasavvurlarni meros qilib olgan. Sintoizm 1868-yilda rasman davlat dini deb e'lon qilinadi va u 1945-yilgacha shunday maqomga ega bo'ladi. Sintoizm asosini juda ko'p ruhlarga sig'inish tashkil etadi. Sintoizmga ko'ra, ilohiyot bilan odamlar o'rtasidagi munosabatlar Amaterasuning (Quyosh ma'budasi) avlodi va uning Yerdagi vakili – imperator (Mikado) orqali amalga oshadi. Mikado barcha yaponlarning yaratuvchisi – otasi hisoblanadi va u ilohiylashtiriladi. Yaponiya II jahon urushida mag'lubiyatga uchraganidan so'ng Mikadoning ilohiyligi inkor qilina boshladi. XIX–XX asrda bir qancha sintoistsizmgga zid sektalar paydo bo'lib, ular buddizmni rad etadi. Sintoizm bir necha qatlamlardan iborat: Quyosh ma'budasi Amaterasudan tarqalgan imperator oilasi a'zolari o'z saroyida amal qiladigan sulolaviy imperatorlarni ilohiylashtiruvchi sintoizm, turli mahalliy va umumiyapon xudolariga topinuvchi ibodatxona sintoizmi, ma'buda Amaterasuga topinuvchi uy-ro'zg'or sintoizmi, davlat tizimiga kirmagan tabiat obyektlari timsolida gavdalanuvchi mahalliy xudolar va ruhlarga topinuvchi xalq sintoizmi va boshqa Sintoistlarning muqaddas kitobi bo'lmagan, ammo diniy afsonalar uchrab turadi. VIII asrda og'zaki diniy afsonalar asosida “Kodziki” (“Qadimgi ishlar to'g'risida yozuvlar”) nomli diniy kitob paydo bo'ldi. Sintoizm dini 1964-yilda davlatdan ajratildi. Ibodatxona sintoizmi tashkiliy jihatdan ayrim ibodatxonalar va ularning uyushmalariga bo'linib ketdi[1]

Sintoizm ta'limotiga ko'ra, mikado (imperator) - osmon ruhlarining davomchisidir. Har bir yapon kishisi ikkinchi ajdodlar va qahramonlarning ruhlari deb e'tiqod qiladilar. Xudojo'y yapon o'lganidan keyin o'zining ham o'sha kamalardan biri bo'lishiga ishonadi. [2]

“Oddiy illoh” tushunchasi mavjud emas. U ajdodlar ruhiga va tabiatga sig'inishiga o'rgatadi. Sintoizmda umumiy hayotiy rioya qilinishi lozim bo'lgan qoidalardan boshqa diniy urf - odatlar yo'q. Unda bir umumiy ma'naviy qoida - “Umumiy qonunlarga rioya qilish tabiiy. Agar shunday bo'lmaganda, ular o'rgatilmagan yovvoyi hayvonlardan ham pastroq darajada bo'lar edilar.

Sintoizm haqidagi ma'lumotlar “Kodziki” (“Qadimiy yozuvlar”) va “Nihongi” (“Yaponiya annallari”) manbalarida uchraydi.

Kodziki - bu sintoizmning muqaddas kitobi. U har bir yaponning eng yaqin kitobidir, boshqacha aytganda, bu kitob Yaponiyani, yapon xalqini tushunishning kaliti hisoblanadi.

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-OKTABR

ANDIJON, 2024

Imperator - *miqado* yaponlar tasavvurida o'zining ilohiy kelib chiqishi sababli butun xalq bilan qon - qardosh bo'lib, u bir oiladan iborat millatning boshlig'idir. Hatto Yaponiyada 300 yildan ortiq hukmronlik qilgan *syogunlar* ham o'zlarini mikado namoyandalari deb ataganlar. Sintoizm ta'limotida kiritilgan mikado g'oyasining boshqaruvchilik xususiyati kuchi hozirgi kunda anchagina zaiflashgan bo'lsa-da, yaponlar tasavvuridan o'chib ketmagan.

Hozirgi kunda yaponlar tashqi ko'rinishdan bu ta'limotga biroz e'tiborsiz ko'rinsalar-da, chin dildan unga ongli ravishda ehtirom bilan yondashadilar.

Hozirgacha sintoizm ibodatxonalarida imperator oilasiga atab turli marosimlar o'tkazilib turadi.

Sintoizm yaponlarga mavjudot olami, tabiat bilan o'zaro munosabatlariga o'ziga xos qarashni singdirgan. Bu qarashlar besh tamoyilda namoyon bo'ladi.

Birinchi tamoyil mohiyatiga ko'ra, butun borliq duyoning o'z - o'zicha rivojlanishi natijasidir. Dunyo o'z - o'zidan vujudga kelgan bo'lib, yaxshi va mukammaldir. Sintoizm ta'limotiga ko'ra, olamni boshqaruvchi kuch xristian yoki musulmonlar e'tiqodidagidek qandaydir oli mavjudotda emas, balki olamning o'zida mujassamdir.

Ikkinchi tamoyil hayot kuchini anglatadi. Hayotdagi har bir tabiiy holat hurmat qilinadi. Faqatgina "nopok" bo'lgan narsagina hurmat qilinmaydi. Biroq har qanday "nopok" lik tozalanishi mumkin. Shu bois sintoizm marosimlari insonda moslashishga moyillik uyg'otishga qaratilgan: yaponlar tozalab, isloh qilingan va yapon urf - odatlariga moslashtirilgan har qanday yangilikni qabul qiladilar.

Uchinchi tamoyil tabiat bilan tarixni yagona deb tushuntiradi. Sintoizm ta'limoti dunyoni jonli va jonsizga ajratmaydi. Unga e'tiqod qiluvchilar nazdida dunyodagi hayvonlar, o'smirlar, jismlar, umuman tabiatdagi barcha narsalar tirikdir va inson vujudida *kama* ilohlari yashaydilar. Sintoizmlar ta'limotiga ko'ra, *kamalar* dunyosi odamlar dunyosidan boshqa dunyo emas, balki u odamlar bilan birikib ketgan. Shuning uchun inson najotni qandaydir boshqa dunyodan olmaydi, balki najotga kundalik hayotda *kama* bilan birlashib ketish natijasida erishadi. [3]

To'rtinchi tamoyil ko'pxudolik tushunchasi bilan bog'liq. Sintoizm mahalliy tabiat, urug', qabila ilohlariga bag'ishlangan marosimlardan kelib chiqqan. Sintoizmning ibtidoiy shamanizm va sehrgarlikka oid odatlari faqatgina V-VI asrlarda - imperator *sinto* ibodatxonalarini faoliyatini o'z nazoratiga olgach, hozirgi ma'lum bo'lgan yagona shaklga kirgan. VIII asr boshlarida imperator saroyida *sinto* ishlari bilan shug'ullanuvchi maxsus bo'lim tashkil etildi. X asrga kelib esa *sinto* ilohlarining ro'yxati tuzildi. O'shanda ularning soni 3132 ta edi, keyinchalik esa bu son yanada ortdi.

Beshinchi tamoyil milliy - ruhiy asos bilan bog'liq. Bu tamoyilga ko'ra, *sinto* ilohlari - *kamalar* barcha insonlarni emas, balki faqat yaponlarnigina yaratganlar. Shuning uchun ham yaponlar o'z farzandlariga yoshligidanoq "*biz sintoga tegishlimiz*", degan aqidani singdirib boradilar. Shu yo'l bilan alxloq me'yorlarini boshqarishning ikki muhim omili mavjud: birinchidan, *kama* juda intim yo'l bilan faqat yapon millati bilan bog'liq ekanligini tasdiqlash; ikkinchidan, sintoizm nuqtai nazaridan, agar chet ellik kishi *sintoga* e'tiqod qilib, *kamaga* ibodat qilsa, yapon bo'lmagan kishining bunday qilishi axloqsizlik sanaladi. Shuning bilan birga sintoizm yaponlarning boshqa dinlarga e'tiqod qilishlariga qarshilik qilmaydi: deyari barcha yaponlar, sintoizm bilan bir qatorda, yana boshqa bir dinga e'tiqod qiladilar. Agar yaponiyalarni diniy e'tiqodiga ko'ra guruhlariga ajratib, umumiy soni hisoblanadigan bo'lsa, ular soni mamlakat umumiy aholi sonidan ko'p chiqadi. [4]

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-OKTABR

ANDIJON, 2024

Sintoizmning o'ziga xos jihati shundaki, har bir ibodatxonaning o'z xudosi bo'lib, uning boshqa ibodatxonalarga hech qanday aloqasi yo'q.

Sintoizm Yaponiyaning qadimiy va tabiiy dinidir, u inson va tabiatning muqaddas aloqalarini ta'kidlaydi. Sintoizmning asosiy g'oyalari, xudolar (kami) va ruhlar bilan aloqada bo'lish, tabiiy muhitning hurmatga sazovor ekanligi, shuningdek, yapon jamiyatining an'analari va madaniyatiga chuqur ta'sir ko'rsatgan. Sintoizm diniy marosimlar va ibodatlar orqali jamiyatda tinchlik, uyg'unlik va ahillikni saqlashga qaratilgan. Bugungi kunda ham Sintoizm Yaponiyada va dunyo miqyosida diniy va madaniy meros sifatida ahamiyatini yo'qotmagan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qodirov A.Q., Norbekov A.V. Dinshunoslik. Ma'ruzalar matni. -T., 2003.
2. Norbekov A.V. Dinshunoslik asoslari. O'quv qo'llanma. – T.: O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi, 2008.
3. Len Woods. Handbook of World Religions. Barbour Publishing, Ohio. 2008. – 266p
4. <https://oyina.uz/uz/teahouse/2278>